

Jan Kjærstad

Historien bak...

Portrettintervju med Jan Kjærstad om informasjonsteknologi og Jonas Wergeland-trilogien - Publisert i Bok og bibliotek i 2001. Tekst og foto: Kristin von Hirsch.

Mens noen snakker om det, er det andre som gjør det. Forfatter og fritenker Jan Kjærstad er av dem som gjør det. Som aktiv observatør har han, siden tidlig åtti-tall, fulgt den informasjonsteknologiske utviklingen fra sidelinja og latt seg inspirere og provosere til dristige litterære prosjekter. Han har høstet skepsis, lovord og gullmedaljer, og nå, når baktunge instiusjoner á la Norsk bibliotekvesen etter år med prat endelig ser ut til å være klare for en utvidet og bevisst satsing på dette "nye", er Jan og de andre oppdagerne på vei videre. For Kjærstads del bærer det inn bak A.

En forhistorie:

Da jeg var student ved bibliotekhøgskolen tidlig på nitti-tallet, snakket vi mye om IT. Det var On-line, Gopher, Internett, the Information Highway, nye kommunikasjonsformer. Det gjaldt bibliotekenes rolle som formidler i alt dette uvirkelige. Vi lyttet, kikket ut av vinduet, og tastet prøvende på våre hypermoderne pc'er uten windows. Vi forsøkte å forstå at det et sted der inne, eller ute, lå en annen virkelighet som kanskje en dag ville komme til å sprengre alle grenser for det vi noen sinne hadde trodd var mulig når det gjaldt kommunikasjon. Det var ikke lett.

“ Det er vi som er formidlere, de nye kaospilotene!” messet de framsynte. “Vi må beherske teknologien, la oss inspirere av den slik at vi vil vil være i stand til å lede an i den videre utviklingen, ellers blir vi danka ut! “

Samtidig fikk vi forfatterbesøk. Jan Kjærstad live. Det skulle handle om postmodernismen, og Kjærstads bok nummer en i den etter hvert så legendariske trilogien om Jonas Wergeland hadde sett dagens lys. Før møtet hadde vi selvfølgelig vært igjennom den obligatoriske tvangslesningen - på godt og vondt. For Forføreren var ingen sovepute - eller for noen var det kanskje nettopp det den ble, med sitt forholdsvis fragmenterte handlingsforløp som for en novise krevde fullstendig overgivelse, en slags passiv “ja, det blir vel en orden på det etter hvert hvis jeg bare leser lenge nok-følelse”.

Det gikk ikke lange tiden før vi forstod at Kjærstad umulig kunne være postmodernist. Derimot var han en mann som virkelig hadde tatt tak i alt det nye, som studerte internettet fra alle vinkler, og til og med lot seg inspirere av det! I løpet av den timen foredraget varte beveget vi oss fra en tid preget av post, fragmentering og overfladiskhet, til en pre-tid full av muligheter, en brytning mot det ukjente der hypertext, noder og linker fungerte som analogier for det gammeldagse puslespillet. Der det ikke var snakk om å plukke fra hverandre, men om å sette sammen på en nye måter. Her polemiserer man ikke bare mot postmodernismen, man var i dialog med noe nytt...

Nesten ti år er gått siden dette møtet, og fremtiden er ikke lenger helt hva den en gang var. Men en ting vet vi, og det er at informasjons- og kommunikasjonsteknologien, med Internett som hovedaktør, har kommet for å bli. Den har blitt en del av vår hverdag vi ikke kan klare oss uten. For tunge institusjoner av typen Norsk biblioteksvesen, har det tatt så lang tid å komme i siget, tilrettelegge, at det er først nå moroa begynner. I alle fall med tanke på en omdefinering av bibliotekarrollen.

Hva så med Jan Kjærstad? Hvordan gikk det med inspirasjonen? Foredraget han holdt den gang, har i alle fall gjort sitt til at jeg, og sikkert flere med meg, leste trilogien på to måter. Både som en god historie, og som grensesprengende litterært prosjekt som fant sin næring i og speilet noen av de viktigste endringene i det tyvende århundre.

Her og nå:

Et par vennlige øyne observerer oppmerksomt fra den andre siden av bordet i et av Aschehougs ettermiddagstomme kontorer.

– *Du var så entusiastisk da du foreleste på bibliotekskolen at jeg er sikker på at du utrettet mer med ditt lille foredrag hva inspirasjon angår enn det ti timer med Gopher gjorde. Derfor blir du nødt til å fortelle mer om skriveprosjektet i perioden rundt trilogien, selv om det på mange måter blir et retrointervju.*

– Jeg tenker alltid at hvis jeg kan få impulser fra det som skjer rundt meg, så er det fint. I den grad man kan ha uttalte programmer, er mitt program at jeg skal forsøke å speile den tiden jeg lever i, så det er mulig jeg har vært entusiastisk. Men det er min jobb som forfatter å være en outsider, se ting fra utsiden, også i forhold til dette miljøet. For det finnes alltid profeter – som forteller oss at boken kommer til å dø, at fiksjonen slik vi kjenner den, har fem år igjen osv. Det

er en historisk erfaring at man aldri har klart å spå riktig når det gjelder sånne ting. Alle paradigmeskifter viser at vi blir tatt på senga hver gang. Hvis vi går ti år tilbake i tid: Hvor mange forutså den internettoppblomstringen vi har sett? Det var ikke et eneste menneske på jorda som så for seg det der... Det er først i etter-rasjonaliseringen at man ser hva og hvordan ting skjedde, att den og den utviklingen førte til den og den vendingen.

– *Hvordan hadde det seg at du ble så veldig interessert i akkurat data? Det er jo mange måter å speile en tid på, og data var vel ikke noe soleklart objekt for speiling da du begynte å interessere deg for det?*

En realistisk romantiker

– Mitt forfatterskap er splittet i to. Det ene av hovedsiktemålene er å skildre samfunnet, det andre, det romantiske prosjektet, går på å skape noe helt nytt. Da kan du ikke bare speile, da må du skape virkelighet. Dette dobbelte siktemålet er vanskelig å få til, og som regel deler forfatterstanden seg inn i to grupper hvor den ene er romantikere og den andre realister av et eller annet slag. Men jeg har alltid tenkt at det måtte gå an å kombinere de to prosjektene.

– *Hvor kjenner du deg mest hjemme?*

– Av legning er jeg nok romantiker - en sånn som vil plukke blå blomster på magiske fjell. Men for å ha et anker så ikke luftskipet flyr sin vei, har jeg alltid, nesten på trass, snust på områder jeg egentlig ikke har så gode forutsetninger for å forstå. Og det er grunnen til at jeg allerede i 1982-83 begynte å interessere meg for det som på den tiden bare kaltes EDB. Den helt konkrete grunnen var noen naboer og venner som plutselig hadde lært seg nye språk. Programmeringsspråk. Jeg syntes det var flaut at jeg, som forfatter og en slags ledende kapasitet på nettopp språket, ikke kunne noe om dette, og at vi, som humanister, burde være skamfulle fordi vi rygget så veldig tilbake for hele datauniverset, når det var så opplagt at her skjedde det masse fundamentale ting. Så jeg meldte jeg meg på et kurs på universitetet. EDB for humanister het det, og det var spennende... Jeg lærte meg litt enkel Pascal og lagde noen programmer, og bare det å sitte ved en datamaskin og se hvor korka den var, hvor maskin - det var oppbyggelig. Den var dyktig på å spare tid og alt sånt, hvis den bare ble programmert riktig. Men en eneste liten kommafeil var nok til at alt raste.

Loops, permutasjoner og variabler

– Men det viktigste jeg fikk inn via dette kurset som forfatter, var en del overordnede formprinsipp - for eksempel dette med loops, at ting går i sløyfer, gjentar seg. Og at man har såkalte permutasjoner bestående av mange variabler som kan skiftes ut på forskjellige måter slik at man får til ulike sløyfer satt sammen av de samme variablene - sånne ting.

– *Så du tok disse formprinsippene og brukte dem i din egen skriveprosess?*

– Jeg skrev *Homo Falsus* i 1984, og den er sterkt preget av dette. Det handler om en jente som forsøker å nullstille seg selv. Hun føler hun er programmert helt feil, og forsøker å avprogrammere seg for å begynne på nytt. Boka er bygget på tre lange historier som går i loops. Med de samme fakta brukt forskjellig i hver loop. Et sted har faren for eksempel samme karakteristika som en hovedperson i en film har i den andre sløyfen. Det er ikke noe point at leseren skal forsøke å finne det ut, vitsen er at man skal få en slags bakhodefølelse av at her er det noe som går i sirkler, dette har jeg lest før.

Datamaskiner skriver ikke romaner!

– Så det var min første erfaring. Og så gjorde jeg også en annen viktig erfaring, og det var at man ikke bør si sånne ting høyt...

– *Nei?*

– ...for høsten 1983 var jeg med på et program hvor jeg viste fram et bittelite program og en

utskrift jeg hadde laget - og i ti år etter det trodde folk jeg hadde maskiner hjemme som skrev bøkene mine.

– *D'ække sant!*

– Jo da, at jeg bare la inn noen ord, visse grunnleggende ting, og så kom det ut bøker.

– *D'ække mulig...*

– Det var helt villt. Folk kom bort til meg og sa: - Å ja, det er du som lar maskinene skrive for deg... Og jeg som bestrebet meg på å vise umuligheten av nettopp dette! I *Homo Falsus* finnes det en rammehistorie som beskriver en forfatter som drømmer om å gjøre noe sånt, men som kommer helt til kort.

Dette med å få softwaren til å generere fiksjonen er jo en gammel drøm man fremdelses forsøker å realisere i AI (Artificial Intelligence). Det man har klart så langt er helt enkle setninger av typen Karl møter Anna. Underordnede setninger er helt umulig. Så det viser seg at språket er så sammensatt at selv den enkleste grammatikk krever kolossalt sterke maskiner og meget komplekse programmer - så komplekse at man kanskje aldri vil klare å skape dem.

Stream of Information

Etter opplevelsen med dataprogrammet har ikke Jan Kjærstad snakket så høyt om hva han tenker. I 1989 gav han ut en artikkelsamling kalt *Menneskets Matrise*. Den inneholder blant annet en artikkel om EDB og romanen hvor han prøver å avmytologisere hele datauniverset og sier at hvis litteraturen vil bli preget av dette i fremtiden, vil det være formen og stilen, ikke innholdsplanet.

– I *Homo Falsus* prøvde jeg å skrive formmessig helt bevisst. Jeg tenkte på James Joyces "Stream of Consciousness", at jeg skulle prøve å videreføre det med å skrive noe jeg selv kalte "Stream of Information" - med korte, sideordnede setninger, ingenting underordnet, alt går som en metronom, det hagler på av informasjon hele tiden. Jeg så det som noe nytt som preger tankemåten vår. Og like etter kom jo alle disse spillene, som ble populære blant ungdom - og Jeopardy og sånne ting, fordi alle plutselig sitter der med en haug med kunnskapsbrokker i hodet.

Jakten på den skjulte fobindelse

I neste fase kom drømmen om å jobbe med helheter, nye sammenhenger og skjulte forbindelser. Inspirert av hypertekst og Internett som kom mer og mer inn i bildet.

– *så du ble ikke lei?*

– Nei, jeg har fulgt utviklingen hele veien, som en amatør. Jeg har lest de teoretiske verkene når de har kommet, særlig alt som ligger i grenselandet mellom litteraturteori og informatikk. Stimulerende og spennende stoff. Derfor kan du godt si at den siste trilogien er sterkt preget av hyperteksttankegang, nettopp fordi den opererer med at ok; hypotetisk har du en million historier om et menneske som svirrer rundt i lufta, og så skrives det en historie, og når man er i siste avsnitt, klikker man på et ord, et uttrykk eller en setning, og så kommer det opp en slags link, en annen historie som man ikke helt har sett før akkurat da, som bryter opp kronologien, fordi det ikke nødvendigvis er akkurat den historien som følger kronologisk etter den første... og det er jo som å være på Internett. Du er på en side og klikker på noe som er klikkbart, og så kommer du et helt annet sted. Ofte aner du ikke hvor du kommer, men ofte er det spennende, og det spennende er den skjulte forbindelsen, det som skjer i mellomrommet mellom de to sidene. Så i de første to bøkene har jeg arbeidet mye med de blanke linjene og mellomrommene. Mitt håp er at det skal skje masse i leserens egen bevissthet når han hopper mellom forskjellige historier. En slags gnistring inni hodet som man ikke nødvendigvis trenger å sette ord på.

Hva skjer når Ophelia blir gal?

– Forskjellen på deg og hypertekst er jo at det er du som redigerer den bakeforliggende historien og setter sammen et bilde, i det du gir oss et visst antall linker og leder oss i hoppinga.

– Ja, og det er viktig å understreke at det er regissert. Det er derfor jeg er skeptisk når det gjelder interaktive eksperimenter i forhold til skjønnlitteratur. La oss si at jeg hadde laget en CD-rom der alle kapitlene i Forføreren lå. Og så kunne leseren hoppe fritt mellom de 72 kapitlene... Jeg er helt overbevist om at den kunstneriske helheten som jeg har brukt all min kreativitet på å få til, er mye bedre enn hva du ville fått ut av å klikke deg tilfeldig igjennom historien. Så ved å la manuskripter være interaktive, taper vi kunstnerens mulighet til å skape noe som ingen andre kan skape fordi det nettopp dreier seg om denne ene kunstnerens visjon. Hva om vi stykket opp Hamlet i 80 biter for så å la leseren hoppe etter innfallsmetoden? For eksempel der hvor Ophelia blir gal...? Jeg er hellig overbevist om at det bare er Shakespeares geni som får dette stoffet til å bli verdenslitteratur.

– Det du snakket mest om på bibliotekskolen, handlet om nettopp dette - at stokkingen av alle kapitlene som hang der i form av gule lapper på veggen, var det viktigste, mest slitsomme, men også morsomste arbeidet, fordi det var en kjempeutfordring å finne frem til den organiske følelsen som gjorde at de hang sammen selv om de ikke var en logisk sammenheng.

Om å gå ut for å se inn

– Ja, hypertekst er en tankeprovokasjon som hjelper deg til å tenke uortodokst når det gjelder kronologi. Men ellers har jeg jo brukt meg av andre ting enn data og Internett. Når vi først snakker om organiske sammenhenger, kan jeg jo nevne genetikk. Der er det også om å gjøre å finne den riktige rekkefølgen. Tenk deg hver historie som et gen, og så flytter du genet dit eller dit på kromosomet... Blir du da et annet menneske? Blir det et helt annet liv? Hva skjer hvis du kutter historien i to eller fjerner en del? Vil hele historien da bli vanskapt? Det går an å tenke sånn også... Og så har du kvantefilosofi som også er et område som fører til ikke-lineære stimulanser. Kan fremtid påvirke fortid? Kan ting langt fra hverandre påvirke hverandre slik de gjør på det mikroplanet kvantefysikken opererer på? Man kan ikke være sikker på om det fungerer sånn i den store virkeligheten også, men mange mener det.

Slik er det kvantefilosofien som har provosert Jan Kjærstad til å skrive om sammenhengen mellom Jonas Wergelands tilstedeværelse på et bestemt sted til en bestemt tid, og fred i midtøsten, uten at disse hendelsene på overflaten har noe med hverandre å gjøre.

– Så det er ikke slik at jeg bare har vært opptatt av informatikk. Alt som får meg til å gå til utsiden å se inn på det jeg gjør er spennende, fordi det kan heve meg opp og få meg til å se noe jeg i utgangspunktet ikke ser fordi jeg er for nær innpå. Jeg kommer meg litt ut av mitt eget univers, og det er viktig. Det tror jeg alle opplever, særlig hvis man sitter fast. Det hjelper jo bare å gå en tur...

Klassifikasjonssystemer rommer aldri selve livet

...Og der er vi inne på det jeg skrev om Deweys klassifikasjonssystem i Oppdageren. Klassifikasjonssystemer handler jo også om å heve seg opp for å se helheten. Det begynner når Jonas er ti år og river ned naboens bokhylle. Han må sette bøkene på plass igjen, og finner ingen tilfredsstillende måte å gjøre det på. Men det kommer ikke fram før i siste boka at hans ungdoms store visjon ble å finne en ny måte å klassifisere all verdens kunnskap på - som var sann i forhold til tiden, som ikke stengte noe ute og som ikke skilte noe fra hverandre som hørte sammen. Dette knekker ham nesten, men det måtte jo være sånn at Jonas aldri kunne godta et slikt system, at han syntes det var alt for trangt. Og det er vel en typisk holdning jeg har, at jeg ofte synes alt er for trangt. Så selv om det i boka gjelder Jonas, så gjelder det nok meg også som individ. Jeg har vanskelig for å godta systemer.

– Informatikk og IT har jo sprengt noen grenser, rotet med noen fastlagte mønstre og dermed

kanskje begynt å påvirke måten vi tenker på, hvordan vi snakker sammen. Det er kanskje derfor du har fulgt denne utviklingen så nøye?

- Jeg synes jo egentlig at forfatteren alltid burde være en slags hacker, som går igjennom brannmurer og forsøker å forstå det andre folk ikke vil ha oss til å forstå, for så å skrive om det i fortellings form.

Utvidende urent

– *Hva synes du har skjedd? På de siste ti årene? Har IT gjort noe, med språket vårt? Er vi i ferd med å forandre oss?*

– Der tror jeg det er mye uberettiget frykt. Alt det om at det norske språket kommer til å bli ødelagt - det tror ikke noe på. Dessuten har jeg alltid hatt som program å skrive urent, så jo mer bastard og urent språket blir, jo bedre er det, synes jeg – det gjelder for sjangere også.

– *Jeg tenkte nå mer på det utvidende elementet jeg da.*

– Ut fra mitt synspunkt utvides språket veldig, og det er kjempeflott. Alle de nye uttrykkene, faguttrykk også videre. Jeg har aldri vært skremt av dem, men det er på en måte opplest og vedtatt at sånt ikke skal brukes i skjønnlitteratur. Der skal det være reint, konkret...

– Det var vel kanskje derfor vi leste *Forførereren* - fordi den rokket ved den tradisjonelle romansjangeren. Og reaksjonene var jo veldig forskjellige, fra dem som tok boka i en jafs til den som måtte legge den vekk etter førti sider...

– Tror det går mye på hva slags leser du er. Om du har lest mest mainstream, kan det være tungt å lese *Forførereren*, selv om den egentlig ikke er vanskelig innholdsmessig. Det den gjør, er å bryte med vaner, og det er det jo mange som kan ha problemer med. Men jeg skriver jo nettopp for å bryte vaner, det er noe jeg absolutt vil.

Historienesting

– Den siste boka da, *Oppdageren* - der kommer hoppene enda tettere, nesten som en strøm av assosiasjoner...

– Den er egentlig ganske lik, bare litt mer oppstykket og uten mellomtitler. Dette er også noe jeg har hentet fra dataspråket. Det heter nesting, og betyr at du nester (hefter) ting inni hverandre. Du kan ha ti parallelle historier gående samtidig, vevet tett sammen. Stort sett skriver man kanskje historiene separat, for så å neste dem i hverandre. Forholdsvis komplisert, egentlig, men jeg følte at jeg rettferdiggjorde denne teknikken i og med at det er en meget informasjonsmektig kvinne som skriver. Datteren til Jonas er et hypertekstfantom, hun driver i denne nye bransjen, umulig å konkretisere - det vi vet er at hun kartlegger mengden av forgreningsmuligheter for et prosjekt.

– *For meg er hun på en måte en av de nye, en av de som er født inn i og har vokst opp med informasjonsteknologien. I motsetning til deg og meg, som har en historie som begynner før, og som gjør at vi opplever denne historiske svingningen i forhold til noe annet. Vi kan være åpne, bli med - likevel har vi ryggsekken vår på, mens hun på en måte er født i svingen. Tror du denne nye generasjonen tenker annerledes?*

- Jeg tror de gjør det. De er enormt bredspektrede som mennesker. De kan godt skrive *NaivSuper*, noe helt enkelt, for i neste øyeblikk å gjøre noe svært komplisert. Eller de gjør det ene med venstre hånd og det andre med høyre hånd uten å se konflikten i det. Men jeg merket jo også på meg selv hvor mye lettere det var å skrive den siste boka. Jeg tenkte mye mindre der enn jeg gjorde med de to første, for da var formen gått i kroppen på meg - og da slipper man å rasjonalisere den for seg selv. Du bare skriver, og kroppen godtar eller forkaster fortløpende. Alle forfattere opplever jo det at man på slutten av en bok ikke lenger tenker form, at man bare bruker intuisjonen og skriver. Det som kanskje skiller meg litt fra andre norske forfattere, er at

jeg tør si at jeg bruker noe annet enn intuisjon, at jeg i perioder gjør det helt bevisst, nettopp for å trekke meg selv opp etter håret, ut av tradisjonssumpen.

Plakater og labyrinter

– *Trilogien om jonas Wergeland er historie. Hva nå?*

– Jeg merker at jeg har lyst til å gjøre noe helt annet. Det skjer ikke lenger så mye nytt i dette rundt internett og IT, mye av optimismen er borte, visjonene og vyene er ganske dempet fordi de viser seg vanskelige å gjennomføre.

– *Innhentet og kvalt av kapitalens klamme hånd? Satt i system og motarbeidet av et tungt og selvhevdende maktapparat som ser anarkiet og visjonene som en trussel mot det bestående?*

– Ikke dødt, men man konsoliderer, finner ut hva man har lært av både positive og negative ting. Hvis man ser på nettet slik det er i dag, kan man dele det inn i to deler, dramaturgisk sett. Det ene er torget, der man roper “kjøp-kjøp”, og “kom inn og se hva vi kan tilby”. Plakatdramaturgi, rett og slett. Denne type dramaturgi preger i dag ca nitti prosent av nettet, og så har du de ti små prosentene, der alt det labyrintisk spennende og tøffe befinner seg, alt det man kan gjøre på nettet som man ikke kan gjøre noe annet sted. Labyrinten blir jo mer og mer overkjørt - selv om selve kommunikasjonsmuligheten fremdeles er inntakt.

For dårlig software

– *Så enkeltindividets glede over å kunne delta i global kommunikasjon på egne premisser er på vikende front for markedsplassen også her?*

– Alle muligheter er ennå ikke kartlagt og utprøvd, så det vet vi ikke. Men det som er helt tydelig er at vi har mer enn nok hardware, men ikke god nok software. Og hvis vi ikke har greie på softwaren, også rent symbolsk, og da snakker jeg om den programvaren som styrer samfunnet, klarer vi ikke forstå noe som helst.

– *Du snakker om innhold?*

– Rett og slett. Det er ikke god nok kvalitet på det vi vil gjøre, det vi legger inn. Det står ikke i forhold til maskinkapasiteten. Vi klarer ikke å lage innhold som er spenstig nok. Det har vært et problem hele tiden og nettopp derfor er det flott å være forfatter og fremdeles bruke boka, for boka er en bastard som kan ta opp i seg det beste fra alle medier. Jeg kan rappe det jeg synes er flott med data og legge det inn i boka sammen med det beste fra filmen, fjernsynet, malekunsten, arkitekturen – alt. Og nettopp derfor er boka, som alle trodde var danka ut, sterk som aldri før.

Gi meg en A

– Så for tiden er jeg helt nede på scratch, og lar datateknologien bero litt. Den neste boka mi handler om å lage en A som er annerledes enn de A'ene vi er vant til. Hovedpersonen bruker software for å gjøre det. Det er temmelig sikkert at hun er en font-designer, en som lager nye skriftsnitt. Hun er lei av at tekstene ikke virker på oss, at de ikke griper inn i vår dypere bevissthet, og vil lage et nytt snitt som kanskje har helt andre egenskaper.

– *Så du er lei av overfladiske tekster?*

– Ja, det er for mye informasjon, for mye tekst som ikke påvirker oss. Kanskje det er fordi alfabetet er for dårlig? Det jeg vil med dette prosjektet, er å komme meg helt ned på atomplanet når det gjelder skrift.

– *På tide med et vertikalt snitt fremfor et horisontalt?*

– Det går på å finne frem til en nisje av tilværelsen, se hvor mye snålt som er der. Det er veldig flott. Her for en stund siden fant jeg en gammel bok fra første klasse hvor jeg har tegnet alle bokstavene med border og tegninger til. Massevis av minner og inspirasjon. A'en vår

kommer jo egentlig fra et oksehode, som er lagt på siden og så snudd oppned for å bli til vår A. For oss har bokstavene blitt abstrakte tegn som bare står for lyder - som jo er det geniale med alfabetet. Samtidig er det noe med det at alle bokstavene også er symboler, at det ligger en story i selve bokstaven. Dette kom godt frem når vi tegnet ting på A i første klasse, men så har vi glemte det. Men jeg tror kanskje at minnene som dukket opp med den boka er grunnlaget for det jeg skriver på nå.

Fiksjon som software

– *Så denne gangen er det alfabetet som skal utvides?*

– Du kan si det er en drøm, en ambisjon. Går det an å lage et alfabet hvor assosiasjone i hvert enkelt tegn kommer mye sterkere fram? I så fall vil alle tekster få en mye sterkere slagkraft - med store fortellinger bak hver bokstav som slår inn i oss når vi leser. Men dette bygger jo også til syvende og sist på en erfaring fra computerverdenen, at det ligger noe bak hele tiden, at du kan klikke og klikke og klikke og at du aldri kommer til veis ende fordi det alltid er noe nytt å klikke på.

– *Fint i livet, men ganske utmattende i computerverdenen...men det er kanskje der du mener at du som forfatter av skjønnlitteratur kan unngå utmattelsen selv om du bruker teknikken?*

– Ja, for hvis jeg tenker at min fiksjon er en software i leserens store harddisc, så ligger det jo helt fantastiske muligheter der. Det er akkurat det det er. Jeg ser på hver leser som en kjempeharddisc fylt opp av enorme mengder med assosiasjoner. Hvis jeg klarer å skrive noe som er pirrende, får leseren i gang masse av disse assosiasjonene.

– *Og du synes altså det er smått med stoff som virkelig setter sving på harddiscen?*

– Ja, som jeg sa - vi mangler god software. Menneskeheten har alltid hatt for mye redskaper og for lite gode fortellinger, god religion og god ideologi. Det vi kommer opp med er for intolerant, for kategorisk, fullt av forbud - det får oss til å krympe som mennesker i stedet for å vokse. Vi må prøve å skape fortellinger som gir mennesket grokraft.

– *Og hvor går man for å finne gjødsel? Tilbake?*

– Man går ofte tilbake, for det ligger alltid masse tørt og ubrukt krutt i tradisjonen. Du ser det godt i de revolusjonerende fasene i kunsthistorien. Da er det kanskje noen som i frustrasjon over det bestående har funnet noe på en gren man hoppet av for noen hundre år siden. Med masse grokraft. Og slik går ting i bølger. Det ene avløser det andre som reaksjon på hverandre. En sunn prosess tror jeg. Men uansett vil det alltid være software som er det viktigste, det vi putter inn og som får det til å gnistre. Og for meg er det dette som er romanens styrke, at den er den aller beste software, og dermed er den som best kan si noe om de undeliggende tenkemåtene våre.

Etter intervjuet tar vi følge et stykke. Regnet har vasket gatene, det lukter Oslo. Vi snakker om kjærligheten, den store kjærligheten, som i sitt vesen er grensesprengende – og vi snakker om Australias urbefolkning, aboriginene. Om hvordan alle ting, hver stein, hver busk, for dem rommer en egen historie, representerer forfedrene og slik bidrar til å linke hverdagslivet til opprinnelsen og kosmos.

– Helt fantastisk å høre dem fortelle, smiler Kjærstad bredt og forsvinner inn på Nordli, inn bak A?